

A fogvatartottak klasszifikációja és fogvatartotti programok

című nemzetközi konferencia tartalmi összefoglalója

A Büntetés-végrehajtási Szervezet immáron ötödik önálló szakmai konferenciáját rendezte meg a Kriminálexpo keretén belül 2004. november 3-a és 5-e között a Budapesti Kongresszusi Központban. A korábbi évekhez hasonlóan a tavalyi rendezvény is a legaktuálisabb börtönügyi kérdések megvitatására kívánt fórumot teremteni, a nemzetközi konferencia „A fogvatartottak klasszifikációja és fogvatartotti programok” címet viselte. Örömteli, hogy a hazai szakembereken kívül 14 külföldi ország 27 képviselője is elfogadta a szervezők meghívását. A rendezvény szakmai programja 2004. november 3-án a Budapesti Fegyház Börtönben tett látogatással vette kezdetét, majd másnap a Budapesti Kongresszusi Központ Lehar termében a nemzetközi konferencia programjával folytatódott.

2004. november 4.

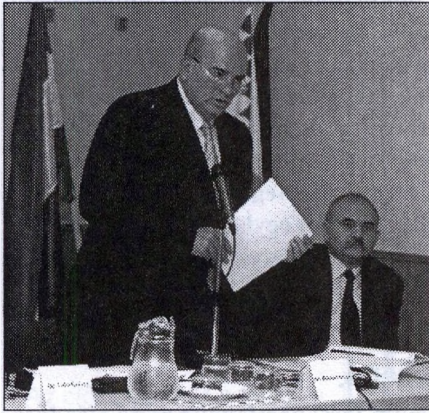
Dr. Tari Ferenc, az Igazságügyi Minisztérium főcsoportfőnöke nyitó előadásában hangsúlyozta, hogy a magyar igazságszolgáltatás nagy utat tett meg az elmúlt másfél évtizedben, és a bekövetkezett változások szorosan összefonódtak az európai csatlakozásra való felkészüléssel. Az igazságügyi reform egyes lépéseit ismertetve beszélt a táblatörvény elfogadásáról, a bíróságok feladatkörének áttekintéséről, a közjegyzői tevékenység reformjáról, az ügyvédi tevékenységgel kapcsolatos jogi szabályozás korszerűsítéséről, továbbá a pártfogói szervezet átalakításáról. A jogalkotásról szólva a büntető jogszabályokat módosító 2003. évi II. törvényt, az igazságügyi tárca előtt álló

feladatok sorából az új büntetőtörvénykönyv előkészítését, a büntetőeljárás törvény módosítását, valamint az új büntetés-végrehajtási kódex megalkotását emelte ki. A börtönügy reformjának kapcsán utalt azokra az infrastrukturális fejlesztésekre (a PPP konstrukcióban megvalósuló 700-700 fős szombathelyi és a tiszalöki beruházás), ame-

lyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a magyar börtönrendszer zsúfoltsága csökkenjen. Az előadó hangsúlyozta, hogy nem magánbörtönök épülnek, hiszen az elítéltek őrzése, szállítása, nevelése és egészségügyi ellátása állami feladat marad, míg egyes szolgáltatásokat (pl. ételmezés, munkáltatás) megvásárolunk.

Dr. Bökönyi István *bv. vezérőrnagy, országos parancsnok* „**A fogvatartottak klasszifikációja és a fogvatartotti programok jelentősége a magyar büntetés-végrehajtása szakmai munkájában**” címmel tartotta meg előadását. A klasszifikáció kér-

déskörét különösen aktuálissá teszi Magyarországon, hogy jelenleg is folyik az új büntetés-végrehajtási törvény kodifikációja, s a készülő törvény egyik sarkalatos pontja a fogvatartottak rendszeren belüli besorolása. A klasszifikáció ugyan büntetés-végrehajtási rendszerenként különbözik, céljai azonban egységesnek tekinthetők. Ezek a következők: a fogvatartott egyéniesítésének maximalizálása, a biztonsági kockázatok minimalizálása, a kezelési szükségletek meghatározása, továbbá a börtönártalmak csökkentése. Az előadó hangsúlyozta, hogy nincsen „jó” vagy „jobb” klasszifikáció, hiszen annak tartalma rendszerenként más és más, úgy ahogy a büntetés-végrehajtás is eltérő országonként.

A klasszifikáció szempontrendszere különféle összetevőkből építhető, amelyek közül a kriminológiai, a szociológiai, a pedagógiai-pszichológiai és a „klasszikus” büntetés-végrehajtási szempontok a kiemelendők. Dr. Bökönyi István ezt követően ismertette a magyar büntetés-végrehajtásban létező fokozatokat (fogház, börtön, fegyház), és a készülő bv. törvény kapcsán kidolgozott klasszifikációs elképzeléseket. Hangsúlyozta, hogy a klasszifikáció önmagában kevés, ha nem tudjuk megtölteni tartalommal. Ebben jelentős szerepet játszik a fogvatartottak képzése és a szabadidős programok megszervezése.

A konferencia első külföldi előadója **Jan van den Brand**, a holland büntetés-végrehajtás területi igazgatója, a nemzetközi tevékenységek koordinátora volt, aki „**A holland büntetés-végrehajtás jövője, különös tekintettel a fogvatartotti programokra**” címmel tartott előadást. Az előadó bemutatta azokat a strukturális, finansziális problémákat, amelyek a közelmúltban váltak nyilvánvalóvá hazájában. Az előrejelzések szerint a holland büntetés-végrehajtásnak 2008-ra 25%-kal több férőhelyet kell biztosítania a jelenleginél, ugyanakkor a költségvetési kereteket az elmúlt két évben jelentős mértékben csökkentették. Az ügyészség, a rendőrség, a büntetés-végrehajtás, illetve a pártfogó felügyelet még jobb együttműködésére, az elért eredmények határozottabb bizonyítására van szükség, hiszen, a társadalom – mint ahogy másutt is – keményebb fellépést követel a bűnelkövetőkkel szemben. A holland büntetés-végrehajtás rendszerét át kell alakítani, hogy annak működése funkcionálisabb legyen. A fogvatartotti programok terén három fő célcsoportot választottak ki, ezek az előzetesek, a rövid

időtartamú, illetve a hosszúidős elítéltek. A kábítószer-élvező, továbbá a szellemi fogvatékos fogvatartottak elhelyezését két-három intézetbe kívánják koncentrálni. A rövidebb szabadságvesztés büntetésüket töltők esetében nem mindenkinek ajánlják fel a reintegrációs programokban való részvételt, ugyanakkor egyéniesítettebb programok és nevelési tervek kialakítására törekszenek. 2004 októbere óta a zárkák 13%-ában egynél több fogvatartott él, ez korábban elképzelhetetlen volt. 2005-től, kísérletképpen, bevezetik az elektronikus őrzés intézményét.

A következő előadó **Giovanni Tamburino bíró, az olasz büntetés-végrehajtás Kutatási, Jogi és Nemzetközi Irodájának igazgatója volt, aki a veszélyes fogvatartottak kezeléséről beszélt. Gondolatainak tolmácsolását – olaszul elmondott bevezetője után – kolléganője, Alessandra Bernardon osztályvezető angol nyelven folytatta.** Az olasz büntetés-végrehajtás megkülönbözteti a belső veszélyesség (lázadás, elenszegülés stb.) és a külső veszélyesség (a kinti szervezett bűnözéssel való kapcsolat-tartás) fogalmát. A terroristának minősített elítéltek számára külön rezsimeket hoztak létre az egyes intézetekben, az 56 000 fogvatartottból kevesebb, mint 700 tartozik ebbe a kategóriába. A fogvatartottak kategóriája nem befolyásolja az általuk igénybe vehető programokat. Az olasz jog lehetővé teszi a veszélyes elítéltek speciális felügyeletét hat hónapi időtartamra, amely 1-2 alkalommal meghosszabbítható. (Erről a témáról Tamburino úr részletesen beszélt a 2003-as Kriminálexpón, az előadás szövege megjelent a Börtönügyi Szemle 2004. évi 1. számában.) Az olasz büntetés-végrehajtás biztonsági szempontból rendkívül jónak mondható: kevés a szökés, évek óta nem történt zendülés, továbbá a korrupciós ügyek száma is alacsony. Ennek okát az előadó a biztonságosabb börtönépületekben, a veszélyes elítéltek megfelelő elkülönítésében, illetve a fogvatartotti programok eredményességében jelölte meg.

Ezt követően **Dr. Karl Drexler legfőbb ügyész és Mag. Wolfgang Redtenbacher bíró, az osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium munkatársai „Egyéni nevelési terv alkalmazása az osztrák büntetés-végrehajtásban” címmel tartott előadást.** Az osztrák bv. törvény tartalmazza a klasszifikáció és az egyéni nevelési terv (sentence planning) fogalmát, hatékony működésükről azonban nem beszélhetünk. Az egyéni nevelési tervek elkészítéséhez 2006-tól egy számítógépes szoftver alkalmazását kívánják bevezetni. A szoftver létrehozásánál az úgynevezett kemény kritériumok között a fogvatartott nemét, egészségi állapotát, biztonsági besorolását és szociális kapcsolatait veszik figyelembe. Az ún. enyhe kritériumok közé a foglalkoztatási, képzési szükségletek tartoznak. A számítógépes program alkalmazásától egy standardizált eljárás kialakítását, az intézetek közötti kommunikáció javítását, a bíróságoknak és az ügyészségeknek a rendszerbe történő bekapcsolódását, valamint a kezelési standardok kifejlesztését remélik. A majdani egyéni nevelési tervek az elítéltek kategóriába sorolásán túl azok kriminológiai háttérének felrajzolását is tartalmazni fogják. A szoftver bevezetésétől sokat várnak az osztrák büntetés-végrehajtásban, egyfajta kézikönyvként kívánják használni azt a gyakorlati munkában.

Anette Esdorf, a dán büntetés-végrehajtás és pártfogó felügyelői szolgálat főigazgató-helyettese hazája reintegrációs programjait történeti összefüggésbe he-

lyezve tekintette át. A fogvatartotti programok jelentős mértékben változtak Dániában az elmúlt három évtizedben. A hetvenes években – a treatment fénykorában – minden fogvatartott számára biztosítottak programot. Miután a rendszert sok bíráló érte a magas visszaesési mutatók és a magas költségek miatt, a nyolcvanas évekre a „Semmi sem működik” érzés vált uralkodóvá. A kilencvenes évek elején – a kábítószerrel kapcsolatos bűnelkövetők számának megnövekedésének is köszönhetően – a fogvatartotti programok újból tért nyertek. Az alternatív büntetések alkalmazásának következtében – annak ellenére, hogy a bűnözés mértéke jelentősen megnőtt – a börtönpopuláció (3600—4000 fő) nem változott. A súlyos bűncselekményt elkövetők arányának növekedése a dán börtönökben a programok felértékelődéséhez vezetett: napjainkban a fogvatartottak negyvenféle program közül választhatnak. A programok alkalmazása három alapelvre: a normalizáció, az önkéntesség és az egyéniesítés elvére épül. Az értékelésre nagy súlyt helyeznek, szakmai bizottság dönti el – külső szakemberek bevonásával –, hogy melyik program hatékony. Minden, 4 hónapnál hosszabb büntetését töltő elítélt számára egyéni nevelési terv készül. A fogvatartottak diagnosztizálása során a Nyugat-Európában és Kanadában elterjedt kockázatértékelő (risk assessment) rendszert alkalmazzák.

Ivan Damjanovičnak, a horvát büntetés-végrehajtás országos parancsnokának a konferencia témájával kapcsolatos **gondolatait Vesna Babič, a horvát BVOP Fogvatartási Ügyek Főosztályának vezetője adta elő „A nevelési terv alkalmazásának horvát gyakorlata” címmel.** Horvátországban a 6 hónapnál rövidebb ítélettel rendelkező elítéltek börtönbe, a 6 hónapnál hosszabb ítéletűek először a zágrábi börtönben található Központi Kivizsgáló Intézetbe kerülnek. A pszichológiai tesztek, interjúkat alkalmazó – három hétig tartó – kivizsgálási folyamat alapvetően három fázisból áll. Az első az elítéltek alkalmazkodási problémáinak kiküszöbölését szolgálja, a második arra hivatott, hogy pszichológiai-szociológiai eljárások segítségével véleményezze: az egyén mely programokat képes igénybe venni, a harmadik pedig az egyéni nevelési program kidolgozását célozza azzal egyetemben, hogy döntés szülessen arról: az elítélt melyik bv. intézetbe kerül. A kockázatértékelés során számos szempontot vesznek figyelembe: a biztonsági fokozatot, a munkaképességet, a képzettségi szintet, az egészségi állapotot stb. Az előadó a diagnosztikai vizsgálatok korlátjaira is rámutatott: a kivizsgálás folyamata mesterséges körülmények között zajlik, így az elítéltek legtöbbje – a később tapasztaltakhoz képest – jól teljesít. További nehézség, hogy az intézetekben található körletek nem felelnek meg teljes mértékben arra, hogy az egyéni nevelési tervek megvalósíthatók legyenek.

A nemzetközi konferencia első napjának délutáni programja **Mgr. Milan Jašureknek, a szlovák büntetés-végrehajtás országos parancsnoka szolgálati helyettesének előadásával folytatódott, amely a külső és belső differenciálás náluk működő rendszerét mutatta be.** A szlovák bv. törvény tartalmazza a fogvatartottak differenciálásának alapelveit, megkülönböztet nyitott, félig nyitott és zárt intézetet. Az elítéltek biztonsági fokozatáról, illetve az egyik fokozatból a másikba történő áthelyezésről a bíróság dönt Szlovákiában. A II. biztonsági fokozatból az I. biztonsági fokozatba büntetésük egyharmadának letöltése után, míg a III. fokozatból a II. fokozatba a bün-

tetés felének letöltését követően kerülhetnek az elítéltek. A belső differenciálás modelljét még 1994-ben fogadták el. Négy differenciálási alcsoport (A, B, C, D) létezik, közülük a C csoportba kerülés biztosít a fogvatartott számára standard büntetés-végrehajtási körülményeket. A belső differenciálás nagyban összefügg a nevelési programok kialakításával. A programok terén megkülönböztetnek standard és speciális programokat, ez utóbbiak közé tartoznak például a gyógyító-nevelő programok. A Szlovákiában is működő Pszicho-szociális Diagnosztikai Központ egyéni reszocializációs programokat dolgoz ki az elítéltek számára.

Aleksander Kotnik, a szlovén büntetés-végrehajtás országos parancsokának főtanácsadója előadásában főként azokról a fogvatartotti programokról beszélt, amelyek az öngyilkosság megelőzését célozzák. Szlovénia áll ugyanis legrosszabbul az európai börtönrendszerek közül az öngyilkosságok tekintetében, s a szlovén börtönökben az öngyilkosság a vezető halál-ok. Jelenleg 105%-os a büntetés-végrehajtási intézetek feltöltöttsége, a három legnagyobb börtön (Ljubljana, Maribor, Dob) viszont túlszűfoltnek mondható. A börtönpopuláció legnagyobb része, 60%-a zárt, 25%-a félig nyitott, 15%-a nyitott intézetben van elhelyezve.

Az öngyilkosságot elkövetők nagy része előzetesen fogvatartott, ezzel együtt öngyilkosság minden intézettípusban előfordul. A szuicid hajlam inkább a férfi fogvatartottak jellemzője, a nők között több mint húsz éve nem fordult elő befejezett öngyilkosság Szlovéniában.

Az öngyilkosság elleni stratégia fő elemei: a képzés, a fogvatartottak öngyilkossági hajlamának felmérése, az örök és fogvatartottak kommunikációja, továbbá a potenciális öngyilkosok kezelése. Az öngyilkosságok megelőzése terén nemcsak a beavatkozás, hanem a hibákból történő tanulás is fontos – emelte ki az előadó.

Piret Kasemets, az észti Igazságügyi Minisztérium Büntetés-végrehajtási Főosztályának osztályvezetője a náluk folyó rehabilitációs munkát mutatta be. Az észtsztori fogvatartottak száma jelenleg 4576 fő (3221 elítélt, 1355 előzetes), a börtönpopuláció fele 30 év alatti, 70%-uk alapfokú, vagy még alacsonyabb iskolázottsággal rendelkezik. A fogvatartottak közel 50%-a orosz anyanyelvű. Mivel a visszaesők aránya 70%-os, 2003-ban két projektet is indítottak, hogy a visszaesés okait tudományos vizsgálat alá vessék. Ennek során – angol közreműködéssel – a kockázatértékelés módszerét is alkalmazták. A hagyományos fogvatartotti programok mellett 2003-ban egy „düh-kezelési” programot indítottak az agresszív fogva-

tartottak számára. A kábítószer-használat megelőzését célzó program beindításában a holland büntetés-végrehajtási szakemberek segítségét vették igénybe. **Laura Kikas, a Tallini Bv. Intézet szociális munkása** – kolléganőjétől átvéve a szót – **egy konkrét – a visszaesés csökkentése érdekében létrehozott – „saját fejlesztésű” családsegítő program részleteit ismertette.** A két intézetben, négy csoporttal indított, először 9 héten át csoportmunkában zajló, majd egy háromnapos „szeminárium” keretében az elítéltek felelőségét/élettársát bevonó, illetve családterapeutát is alkalmazó programot – a jó tapasztalatok miatt – szeretnék szélesebb körben is elterjeszteni.

A konferencia első napjának utolsó előadója **Max Murray, az észak-ír büntetés-végrehajtás főigazgató-helyettese** „**A szabadultak visszailleszkedése a társadalomba**” címmel tartotta meg előadását. Az észak-ír büntetés-végrehajtási szervezetnek – a hollandhoz hasonlóan – költségvetésének jelentős, 11%-os csökkentésével kellett szembenéznie 2004-ben. A fogvatartottak jelentős hányada aluliskolázott, több mint 60%-uk olvasási és számolási, 40%-uk mentális problémákkal küzd, 50%-uk alkalmi vagy rendszeres kábítószer-fogyasztó, ráadásul a fogvatartottak felének még soha nem volt állása. Az észak-ír büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs stratégiájának fő elemei a minőségi fogvatartotti programok, az oktatás (különös tekintettel az olvasni-és számolni tudás fejlesztésére), valamint a szakképzés biztosítása. Fő céljaik a visszaesés csökkentése és a minél sikeresebb reintegráció (az előadó szóhasználatában: resettlement). A reintegrációval kapcsolatos fontos értékek: az önkéntesség (a reintegrációs programokban a szabadulás előtt álló elítéltek 80%-a részt vesz), a folyamatosság, a szabadulás utáni legalapvetőbb életlehetőségek biztosítása, továbbá a progresszivitás. A visszaesés megelőzése érdekében nagy súlyt helyeznek a fogvatartottak szükségleteinek figyelembe vételére, a velük való kommunikációra, társadalmi (családi) kapcsolataik ápolására, a szállás- és munkahelykeresésre.

2004. november 5.

A nemzetközi konferencia második napja sem kevésbé bővelkedett érdekes és színvonalas előadásokban, mint az előző.

Renate Fey, a hamburgi Büntetés-végrehajtási Hivatal munkatársa a szexuális bűnelkövetők terápiás kezelését választotta előadása témájául. A jogszabályok 2003. január 1-jei módosulása óta a szexuális bűncselekmények elkövetői szociálterápiás intézetbe utalhatók Németországban. Szociálterápiában azokat a szexuális bűnelkövetők részesítik, akiket több mint két év szabadságvesztés büntetésre ítélték. A biztonsági szempontokat figyelembe vevő, alapos vizsgálatokkal előkészített terápia főként az önkontroll kialakítására, a társas viselkedési minták elsajátítására épít, s – az eredményesség fokozása érdekében – a szabadulást követően is folytatódik. A kezelésben részt vett személyek körében a visszaesés 10-15%-kal kevesebb, mint a kezelésben nem részesültek esetében. A fogvatartottaknak maguknak kell kérvényezniük a terápiában való részvételt. Csoportfoglalkozások, egyéni foglalkozások, a szabadidő eltöltésére szolgáló strukturált programok egyaránt részei a terápiának, amelyben összekapcsolódnak a pszichoterápiás

és a munkaterápiás módszerek. A kétfázisú, úgynevezett alap- és kibővített programot tartalmazó terápia heti 2, összesen 86 foglalkozásból áll, amelyeket két pszichológus vezet. Az ambuláns kezelést is lehetővé tevő, biztató eredményekkel rendelkező programot szeretnék szélesebb körben, nemzetközi méretekben is kiterjeszteni.

Dr. Stefaan Todts, a belga Igazságügyi Minisztérium Büntetés-végrehajtási Főigazgatóságának kábítószerügyi koordinátora a „Programok a kábítószer-élvező fogvatartottak számára a belga börtönökön” címmel tartott előadást. Belgiumban a fogvatartottak száma 9 290 fő, a férőhelyek száma 8 133 volt 2004 őszén, ami a kapacitás 114%-os kihasználtságát jelenti. 100 000 lakosra 93 börtönlakó jut, ez a szám Nyugat-Európában átlagosnak mondható. A 34 belga börtön befogadóképessége – a 32 főtől a 684 főig – rendkívül széles skálát mutat. A fogvatartottak 40%-a előzetes, illetve szintén 40%-uk nem belga állampolgár. Megközelítőleg 1500 szellemi fogyatékos személyt tartanak nyilván, de közülük csak 700-800 fő számára tudnak betegségüknek megfelelő elhelyezést biztosítani. Magas az öngyilkosságot elkövetők száma. A kábítószer-élvezők aránya 50%-osra tehető, viszont csak 5%-uk van kizárólag a kábítószerrel való visszaélés büntette miatt bebörtönözve. A belga büntetés-végrehajtás kábítószerügyi stratégiája homlokterében a személyi állomány képzése, a kárcsökkentés és a speciális terápiák alkalmazása áll. A kárcsökkentés terén alkalmazott metadon-kezelés 4500 főt érint, tücsere programot viszont nem alkalmaznak. Minden fogvatartott ingyen juthat óvszerhez. A börtönpopuláció 15%-át kitevő Hepatitis C beteg – saját kérésére – gyógykezelésben részesül. Speciális kábítószer-elvonó terápia, amely külső kezelő intézményben is megvalósítható, csak valódi motiváltság esetén vehető igénybe. A belga börtönökben alkalmazott programok 8 hónaposak, s a kábítószer-mentes közösségek kialakítását célozzák. Egy programban 20 fő vesz részt, jelenleg 6 ilyen fut Belgiumban.

Dr. Estók József bv. dandártábornok, a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön parancsnoka előadásában a progresszív büntetés-végrehajtási rendszer és klasszifikáció saját intézetében megvalósuló gyakorlatát ismertette. A Sátoraljaújhelyen – közel öt éve – létrehozott rendszer kialakítását és működtetését az Európai Börtön szabályokban megfogalmazott ajánlások is motiválták, amelyek – a hatékonyabb kezelés és a sikeresebb reszocializáció érdekében – a minél szélesebb fogvatartotti kategóriák, csoportok kialakítását szorgalmazzák. A progresszív végrehajtás rendszerének működését Sátoraljaújhelyen alapvetően a börtön és a fegyház fokozaton belüli 3-3 (általánostól enyhébb, általános, általánostól szigorúbb) rezsim, illetve az ezek közötti átjárás biztosítja. Az előadó hangsúlyozta, hogy a rendszer csak akkor működik jól, illetve akkor tölti be megfelelően funkcióját, ha a fogvatartottak részéről megvan az együttműködési szándék. Ennek kialakítását, erősítését a különböző jogszabályok adta lehetőségekkel motiválni is tudják. Ugyanakkor a személyzettel is meg kell értetni a progresszív végrehajtásból fakadó előnyöket. Dr. Estók József kitért az intézet adottságaira (pl. meglehetősen magas a súlyos bűncselekményt elkövető, hosszú büntetési idővel rendelkezők aránya), beszámolt a jutalmazásban, illetve a kapcsolattartásban rejlő lehetőségekről. Végül összefoglalta a progresszív végrehajtás eredményeit: javult a biztonság, a fegyelmi helyzet, konszolidáltabb a viszony a felügyelet és a fogvatartottak között, nyugod-

tabb a munkahelyi légkör stb. (Az előadás írott változata teljes terjedelmében a Börtönügyi Szemle 2004. évi 3. számában olvasható.)

Lucyna Gródek-Skubis intézetparancsnok és Jolanta Kurzynska pszichológus mutatta be a lengyelországi Lublinieci Bv. Intézetben folyó „Bona” terápiás és reszocializációs programot a hallgatóság számára. (A filmvetítéssel egybekötött előadás láthatóan nagy hatást gyakorolt a konferencia résztvevőire.) A Lublinieci Bv. Intézet 225 fő befogadóképességű félig nyitott női börtön, az intézetben kábítószerfüggő fogvatartottak kezelése is folyik. A „Bona” terápiás és reszocializációs program az attitűdformálás eszközével a társadalmi szerepek megtanítására épít, célja a felelősségvállalás és a tolerancia kialakítása a terápia résztvevőiben, akik közül sokan a családi erőszak áldozatai. 1998 óta áll fenn együttműködés a bv. intézet és a helyi gyermekotthon között, mely szerint az elítélt nők egy csoportja a gyermekotthonban élő sérült gyermekeket gondozza. A munka, amelyből az agresszív bűnelkövetőket kizárják, őrzés nélkül folyik, a gyermekgondozást végző elítéltek szabadulásukkor bizonyítványt kapnak. Mi-

tután a bv. intézet és a gyermekotthon együttműködése jelentős visszhangot váltott ki Lengyelországban, a tevékenységet szponzorok is segítik. A terápiás programban, de kiváltképp a gyermekgondozásban részt vett női fogvatartottak – az utóvizsgálatok eredményei szerint – könnyebben tudják kezelni problémáikat, jobban tudnak beilleszkedni a társadalomba.

Mgr. Vladimír Lang intézetparancsnok és Gabriela Slovakova, a cseh büntetés-végrehajtás oktatási központjának munkatársa előadását az utóbbi tolmácsolta, aki a náluk működő klasszifikáció elveit és a Mirovi Bv. Intézetben megvalósuló gyakorlatát ismertette. Az előadó kifejtette, hogy a klasszifikációnak komplex értékelésen kell alapulnia, amely figyelembe veszi az elítélt családi hátterét is. Csak az ilyen módon kimunkált klasszifikáció támogatja a szabadulás után rehabilitációt. Csehországban is a bíróság határozza meg a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát, jelenleg négy fokozat létezik. A tervek szerint 2015-re már csak két fokozat lesz: börtön és ún. fejlesztő korrekciós intézet. A bíróság csupán ezt fogja meghatározni, az elítéltek klasszifikálása a büntetés-végrehajtás feladatai közé fog tartozni. Tervezik a progresszív végrehajtás és a maximálisan egyéniesített nevelési tervek alkalmazását. A Mirovi Bv. Intézet maximális biztonságú börtön, amely többek között az életfogytiglani szabadságveszté- re ítélt bűnelkövetőket tartja fogva. Az életfogytosok őrzése 2001 óta a feladatuk, szá-

muk jelenleg 12 fő. (15 életfogytiglani szabadságvesztére ítelt a Valdicei Bv. Intézetben van elszállásolva.) Az intézet változatos programokat nyújt a fogvatartottak számára (főzőtanfolyam, drámajáték stb.), illetve terápiás programot tart fent a szellemi fogyatékos elítélteknek. A munkáltatás nagy szerepet kap az intézet életében, az elítéltek 50%-a - beleértve az összes életfogytiglani szabadságvesztére ítéltet - dolgozik.

Joó László bv. ezredes, a szirmabesenyői Fiatalkorúak Regionális Intézete igazgatója az általa vezetett intézet klasszifikációs rendszerét és az annak fejlesztésére indított Phare projekt tapasztalatait ismertette a hallgatósággal. A szirmabesenyői intézet építése 1996 kezdődött, 2001-ben vette kezdetét a fogvatartottak betelepítése, míg a végleges átadásra 2002 tavaszán került sor. Az intézet, amely négy megye fiatalkorú fogvatartottjainak elhelyezésére hivatott, az eredetileg tervezett 115 fő helyett 150-160 főt tart fogva. Az előadó ezt követően részletesen ismertette az intézetben folyó oktatás, szakképzés, a különböző tréningek és a szabadidős programok rendszerét. A Phare támogatással segített klasszifikációs kísérleti program 2003 októberében indult, és – hat hónapon át – 2004 márciusáig tartott. A kérdés az volt, hogy a kísérlet során alkalmazott holland modellt hogyan lehet adaptálni Magyarországon. A 100 fő fogvatartott részvételével lezajlott program az ún. megismerési folyamattal kezdődött, amely során feltérképezték a fogvatartottak háttérét és szükségleteit. A klasszifikáció megalkotása során az elemzésekre épülő biztonsági kockázatot is figyelembe vették, a megvalósítás folyamán többféle teszt (RAVEN, SDQ stb.) alkalmazására került sor. A program eredményei közé sorolható – többek között –, hogy elősegítette a személyi állomány szemléletváltását, bizonyos szerkezeti átalakításokat eredményezett, és javult a fogvatartottak és a személyi állomány közötti kapcsolat, kommunikáció.

A nemzetközi konferencia utolsó külföldi előadója **Leif Wage, a norvég büntetés-végrehajtás regionális igazgató-helyettes volt, aki az „Interaktív börtön” címmel megtartott előadásában több izgalmas kérdést érintett.** Az előadó szerint meg kell tudnunk mutatni a büntetés-végrehajtás eredményeit a médiákban. Folyamatosan közvetítenünk kell ismereteinket a társadalom irányába, mintegy „tanítva” azt, különben nem lesz képes visszafogadni a volt elítélteket. Leif Wage pozitív felfogásában a börtön képes a dolgok megváltoztatására, a rendelkezésre álló „zárt” környezet és jelentős mennyiségű idő voltaképp ennek kedvez. „A büntetés-végrehajtás stratégiájában a fogvatartott a legfontosabb, s, bár paradoxul hangzik, szövetségesünk a bűnözés elleni harcban” – mondta az előadó, aki ezt követően a Bergeni Bv. Intézet fogvatartotti programjait ismertette, amelyekben nagy súlyt fektetnek a fogvatartottakat ért stressz oldására és a kognitív képességek fejlesztésére. Leif Wage hangsúlyozta, hogy a holisztikus tanulás atmoszféráját kell megteremteni a börtönökben, ahol a szociális és személyes kontaktuson keresztül hat egymásra ör és fogvatartott. Végezetül egy olyan „egyetemi börtön”, konkrétan a „bergeni egyetemi börtön” vízióját vázolta fel, ahol kutatás, PhD program, az orvosi és jogi ismeretek átadása egyaránt folyhat.

Csóti András bv. dandártábornok, az országos parancsnok helyettese a nemzetközi konferencia tapasztalatait összegző előadásában hangsúlyozta, hogy a konferencia témaválasztása igazán sikeres volt, hiszen a klasszifikáció és a fogvatart-

totti programok a büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb kulcskérdése. Elmondta, hogy a tanácskozás két napja során 15 ország 18 előadóját hallották, a nyitó előadást nem számítva három előadás hangzott el a magyar büntetés-végrehajtásról. Az előadások rendkívül érdekesek, gyakorlati megközelítésűek voltak. Csóti András kifejtette, hogy ez a nemzetközi konferencia megerősítette őt abban, hogy a magyar büntetés-végrehajtás jó úton jár, de a tanácskozás rámutatott néhány hiányosságunkra is. Kiemelte, hogy a klasszifikáció fontosságában, alapvető elveivel mindenki egyetértett, s abban sem alakult ki vita, hogy az egyéniesítésnek nagyobb szerepet kell kapnia, illetve, hogy a kezelési szükségleteket a biztonsági kockázatokkal kell összevetni. Kifejezte, számára megnyugtató volt, hogy a külföldi előadásokból is az derült ki: a biztonsági szabályok önmagukban nem zárhatják ki, írhatják felül a klasszifikációt. A fogvatartotti programokról szólva elmondta – többek között –, hogy azok minél szélesebb skálája jelentheti az egyéniesítés alapját. Csóti András szerint minden előadó hittel beszélt, s amíg ez a hit, ez a szakmai elhivatottság, tenni akarás lesz jellemző a büntetés-végrehajtási szakemberekre, addig a legnehezebb kihívásoknak is eleget tudnak tenni.

Dr. Bökönyi István zárszavában kiemelte, hogy a 2004-es év a magyar büntetés-végrehajtás számára rendkívül fontos, mert idén léptünk be az Európai Unióba, s most formálódik az új bv. törvény. Javasolta, hogy a jövő évi Kriminálnalexpo keretében megrendezendő büntetés-végrehajtási konferencia témáját a külföldi meghívottak határozzák meg. Bejelentette, hogy a magyar Büntetés-végrehajtási Szervezet szakmai és tudományos folyóiratát, a Börtönügyi Szemlét a Magyar Tudományos Akadémia ún. mértékadó folyóirattá minősítette. Egyben kérte a külföldi előadókat, hogy publikáljanak a Börtönügyi Szemlében, hogy ily módon a nemzetközi tapasztalatokat a magyar büntetés-végrehajtás személyi állományának szélesebb köre is megismerhesse. Kifejezte azon reményét, hogy a börtönügyi szakemberek a jövőben is megosztják szakmai tapasztalataikat, s nem csak az Európai Unión belül, hanem azon kívül is.

Végezetül **Dr. Vókö György, a Legfőbb Ügyészség osztályvezető ügyésze, a két-napos nemzetközi konferencia levezető elnöke** a további gyümölcsöző együttműködés jegyében búcsúzott el a résztvevőktől.

(A szerk.)